

کلیه امتیازهای این پایان‌نامه به دانشگاه بوعلی سینا تعلق دارد. در صورت استفاده از تمام یا بخشی از مطالب این پایان‌نامه در مجلات، کنفرانس‌ها و یا سخنرانی‌ها، باید نام دانشگاه بوعلی سینا یا استاد راهنمای پایان‌نامه و نام دانشجو با ذکر مأخذ و ضمن کسب مجوز کتبی از دفتر تحصیلات تکمیلی دانشگاه ثبت شود. در غیر این صورت مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت. درج آدرس‌های ذیل در کلیه مقالات داخلی و خارجی مستخرج از تمام یا بخشی از مطالب این پایان‌نامه در مجلات، کنفرانس‌ها و یا سخنرانی‌ها الزامی می‌باشد.

....., Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

مقالات خارجی

.....، گروه، دانشکده، دانشگاه بوعلی سینا، همدان..

مقالات داخلی

دانشگاه گیلان
دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی
گروه آموزشی اقتصاد

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

عنوان:

**اثر عوامل نهادی و اقتصادی بر توسعه بیمه عمر در منتخبی از
کشورهای در حال توسعه**

استاد راهنما:

دکتر حمید سپهر دوست

استاد مشاور:

دکتر حمید کردبچه

نگارش:

سمانه ابراهیم نسب

تقدیم به:

دریای آبی گذشت که زندگی ام برایش همه رنج است و وجودش همه مهر

«پدر ارجمند و بزرگوارم»

آینه افتادگی، عاطفه و پارسایی، کوه صبر

«مادر مهربان و خداکارم»

مشکر و قدردانی

حمد و سپاس بیکران خداوندی را سزااست که توفیق قدم گذاشتن در مسیر تحصیل "علم و دانش" را بر من ارزانی داشت تا بتوانم بدانم حتی یک "کلمه".

بدون شک جایگاه و منزلت معلم، والاتر از آن است که در مقام قدردانی از زحمات بی‌شائبه او، با زبان قاصد دست ناتوان، چیزی بنگاریم. اما از آنجایی که تحلیل از معلم، سپاس از انسانی است که هدف و غایت آفرینش را تأمین می‌کند و سلامت امانت‌دانی را که به دستش سپرده‌اند؛ تضمین، بر حسب وظیفه و از باب "من لم یسکر المنعم من المخلوقین لم یسکر الله عزوجل": از پدر و مادر عزیزم، این دوزبزرگوارم که همواره بر کوتاهی و درستی من، قلم عشو کشیده و گریانه از کنار غفلت‌هایم گذشته‌اند و در تمام عرصه‌های زندگی یار و یاور بی‌چشم داشت برای من بوده‌اند ساکسزارم. از استاد راهنمای گرامی، جناب آقای دکتر حمید سپهر دوست، که در کمال سعادت با حسن خلق و فروتنی، از هیچ لگی در این عرصه بر من دریغ ننمودند و مطالب این رساله را مورد بررسی و نقد عالمانه قرار دادند و بنده را در انجام هر چه بهتر تحقیق یاری نموده‌اند؛ مشکر می‌نمایم. همچنین، از جناب آقای دکتر حمید که در پیچ، که زحمت مشاوره این تحقیق را در حالی مستقبل شدند که بدون مساعدت ایشان، این پروژه به نتیجه مطلوب نمی‌رسید و با درایت علمی خود، جنبه‌های کلیدی و چارچوب دقیق تحقیق را روشن نمودند؛ کمال مشکر را دارم. بر خود لازم می‌دانم از همفکری و راهنمایی‌های استاد گرامی، جناب آقای دکتر ابراهیم عباسی (رئیس بخش بیمه اشخاص پژوهشگاه بیمه) و همچنین از مسئولین محترم پژوهشگاه بیمه، بخصوص سرکار خانم خیرالدین، جناب آقای تشار، جناب آقای طیار و جناب آقای بهبودیان تقدیر و مشکر نمایم و امیدوارم، همچنان در توسعه فرهنگ تحقیق و پژوهش بیمه در کشور موفق باشند. در پایان لازم می‌دانم تمامی دوستان خوب دوره کارشناسی ارشد را یاد نمایم تا با ورق زدن این اثر در آینده، خاطرات این دوران در ذهنم شفاف و بیش از پیش روشن گردد.

سمانه ابراهیم نسب

آبان ۱۳۹۲

دانشگاه بوعلی سینا
مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی

عنوان: اثر عوامل نهادی و اقتصادی بر توسعه بیمه عمر در منتخبی از کشورهای در حال توسعه		
نام نویسنده: سمانه ابراهیم نسب		
نام استاد راهنما: دکتر حمید سپهر دوست		
نام استاد مشاور: دکتر حمید کردبچه		
دانشکده: اقتصاد و علوم اجتماعی	گروه آموزشی: اقتصاد	
رشته تحصیلی: توسعه اقتصادی و برنامه ریزی	گرایش تحصیلی: توسعه اقتصادی و برنامه ریزی	
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد		
تاریخ تصویب پروپوزال: ۱۳۹۱/۱۱/۲۹	تاریخ دفاع: ۱۳۹۲/۰۸/۱۳	تعداد صفحه: ۱۳۹
چکیده: صنعت بیمه عمر نقش مهمی در آرایه خدمات اجتماعی و همچنین فرایند رشد و توسعه اقتصادی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه ایفاء می کند. به طوریکه توسعه بیمه عمر در این جوامع، از یک طرف با هدایت سرمایه های کوچک خانوارها به سمت ایجاد ظرفیت های اقتصادی مناسب و از طرف دیگر با گسترش زمینه های سرمایه گذاری، اثرات مثبت و هدفمند بر رشد بازار سرمایه و تأمین مالی بنگاه های اقتصادی بر جای می گذارد. مسئله اصلی تحقیق در این است که به چه دلیل، علی رغم اهمیت قابل ملاحظه صنعت بیمه در رشد اقتصادی کشورها، بیمه عمر نتوانسته است به عنوان یکی از ابزارهای مهم تأمین مالی از رشد مناسب و درخور توجه در کشورهای در حال توسعه برخوردار شده و مورد توجه بنگاه های اقتصادی و خانوارها در این جوامع قرار گیرد. هدف از انجام پژوهش حاضر، پاسخگویی به این سؤال اساسی و بررسی تأثیر عوامل نهادی و اقتصادی بر توسعه صنعت بیمه عمر در منتخبی از کشورهای در حال توسعه از جمله ایران و آرایه راهکارهای مناسب در جهت رشد این صنعت است. کشورهای منتخب در این تحقیق شامل آن سری از کشورهای در حال توسعه هستند که علاوه بر داشتن ویژگی های تا حدی متشابه اقتصادی، در زمینه صنعت بیمه عمر نیز دارای کمترین ضریب نفوذ بیمه عمر در سطح کلان اقتصادی هستند. برای این منظور جهت بررسی عوامل مؤثر نهادی و اقتصادی بر توسعه صنعت بیمه عمر در کشورهای منتخب، از تجزیه تحلیل داده های مربوط به این کشورها طی دوره زمانی (۲۰۱۱-۱۹۹۹) و همچنین به کارگیری روش اقتصادسنجی پانل دیتا (Panel data) استفاده شده است. نتایج به دست آمده گویای این واقعیت است که در کشورهای مورد مطالعه طی دوره زمانی مورد بررسی، عوامل نهادی شامل شاخص های حکمرانی خوب از جمله شاخص های حکمرانی کل، حاکمیت قانون، کیفیت قوانین و مقررات، ثبات سیاسی، کارایی و اثربخشی دولت، کنترل فساد و حق اظهارنظر، پاسخگویی و شفافیت و همچنین شاخص های اقتصادی شامل توسعه مالی، تولید ناخالص داخلی سرانه و نرخ بیکاری اثر مثبت و معنادار بر توسعه بیمه عمر دارند. در حالیکه، شاخص اقتصادی تورم اثر منفی و معنادار بر توسعه بیمه عمر دارد.		
کلید واژه ها: توسعه بیمه عمر، عوامل نهادی، عوامل اقتصادی، کشورهای در حال توسعه، رهیافت پانل دیتا		

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات پژوهش

- ۱-۱- مقدمه..... ۱
- ۲-۱- تعریف مسأله و بیان نکات اصلی..... ۲
- ۳-۱- ضرورت انجام پژوهش..... ۵
- ۴-۱- اهداف تحقیق..... ۷
- ۵-۱- فرضیه‌های تحقیق..... ۷
- ۶-۱- روش انجام تحقیق..... ۷
- ۷-۱- نوآوری پژوهش..... ۸
- ۸-۱- محدودیت‌ها و موانع پژوهش..... ۸
- ۹-۱- تعاریف و مفاهیم..... ۹

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش

- ۱-۲- مقدمه..... ۱۱
- ۲-۲- واژه بیمه..... ۱۲
- ۳-۲- تقسیم‌بندی انواع بیمه..... ۱۳
- ۴-۲- انواع بیمه عمر..... ۱۴
- ۱-۴-۲- بیمه عمر به شرط فوت و انواع آن..... ۱۴
- ۱-۱-۴-۲- بیمه تمام عمر (کامل)..... ۱۴
- ۲-۱-۴-۲- بیمه عمر موقت..... ۱۵
- ۱-۲-۱-۴-۲- بیمه عمر زمانی..... ۱۵
- ۲-۲-۱-۴-۲- بیمه عمر با سرمایه نزولی (مانده بدهکار)..... ۱۵
- ۳-۲-۱-۴-۲- بیمه عمر با سرمایه صعودی..... ۱۶
- ۴-۲-۱-۴-۲- بیمه عمر پنج ساله تکراری..... ۱۶
- ۲-۴-۲- بیمه عمر به شرط حیات و انواع آن..... ۱۶
- ۱-۲-۴-۲- بیمه سرمایه..... ۱۷
- ۲-۲-۴-۲- بیمه مستمری..... ۱۷
- ۳-۴-۲- بیمه عمر مختلط و انواع آن..... ۱۸
- ۱-۳-۴-۲- بیمه عمر آمیخته عادی..... ۱۸
- ۲-۳-۴-۲- بیمه عمر مختلط با مدت معین..... ۱۸
- ۳-۳-۴-۲- بیمه عمر سرمایه فرزندان..... ۱۹
- ۴-۳-۴-۲- بیمه عمر خانوادگی..... ۱۹

۱۹	۲-۴-۳-۵- بیمه عمر ترکیبی
۱۹	۲-۴-۳-۶- بیمه عمر توده مردم
۲۰	۲-۵- تاریخچه پیدایش بیمه عمر
۲۱	۲-۶- مبانی نظری تقاضای بیمه عمر
۲۱	۲-۶-۱- حداکثر سازی مطلوبیت انتظاری
۲۱	۲-۶-۱-۱- مطالعه نظری یاری
۲۳	۲-۶-۱-۲- مطالعه نظری لوئیس
۲۵	۲-۶-۱-۳- مطالعه نظری چوما
۲۷	۲-۶-۲- تقاضای بیمه عمر بهینه در حالت معین
۲۷	۲-۶-۲-۱- مدل یک دوره‌ای
۲۸	۲-۶-۲-۲- مدل دوران زندگی معین
۳۰	۲-۷-۷- مبانی نظری تأثیر عوامل اقتصادی بر توسعه بیمه عمر
۳۰	۲-۷-۱- نظریه درآمدی کینز
۳۳	۲-۷-۲- نظریه درآمد دائمی فریدمن
۳۴	۲-۷-۳- نظریه چرخه زندگی آندو و مودوگیلیانی
۳۵	۲-۸-۸- نهادها و حکمرانی خوب: مفاهیم و پیشینه
۳۵	۲-۸-۱- مفهوم نهادها و حکمرانی خوب
۳۶	۲-۸-۲- پیشینه پیدایش حکمرانی
۳۹	۲-۸-۳- معرفی شاخص‌های حکمرانی
۴۱	۲-۸-۴- مبانی نظری تأثیر عوامل نهادی (حکمرانی خوب) بر توسعه بیمه عمر
۴۳	۲-۸-۴-۱- نظریه اقتصاد نهادگرایی جدید (مدل چهار سطح نهادی ویلیامسون)
۴۵	۲-۸-۴-۲- نظریه هزینه معاملاتی
۴۷	۲-۸-۴-۳- نظریه کارگزاری
۴۸	۲-۹-۹- مروری بر مطالعات تجربی
۴۸	۲-۹-۱- مطالعات انجام شده و شواهد تجربی خارجی
۵۷	۲-۹-۲- مطالعات انجام شده و شواهد تجربی داخلی
۶۱	۲-۱۰- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق

۶۳	۳-۱- مقدمه
۶۴	۳-۲- تحلیل عملکرد اقتصادی- نهادی کشورهای مورد مطالعه
۶۴	۳-۲-۱- تحلیل عملکرد اقتصادی کشورهای مورد مطالعه
۶۷	۳-۲-۲- تحلیل عملکرد نهادی کشورهای مورد مطالعه
۶۹	۳-۳- تحلیل وضعیت بیمه عمر در کشورهای مورد مطالعه
۷۲	۳-۴- روش‌های اقتصادسنجی مورد مطالعه تحقیق

۷۲ ۳-۴-۱-آزمون قابلیت برآورد الگو به صورت پانل
۷۴ ۳-۴-۲-اثرات ثابت و اثرات تصادفی
۷۵ ۳-۵-۵-ارائه مدل‌ها و معرفی متغیرهای مورد استفاده
۷۷ ۳-۵-۱-شاخص حکمرانی کل
۷۸ ۳-۵-۲-شاخص حاکمیت قانون
۷۹ ۳-۵-۳-شاخص کیفیت قوانین و مقررات
۷۹ ۳-۵-۴-شاخص ثبات سیاسی
۸۰ ۳-۵-۵-شاخص کارایی و اثربخشی دولت
۸۱ ۳-۵-۶-شاخص کنترل فساد
۸۱ ۳-۵-۷-شاخص حق اظهار نظر، پاسخگویی و شفافیت
۸۲ ۳-۵-۸-شاخص توسعه مالی
۸۳ ۳-۵-۹-شاخص تورم
۸۳ ۳-۵-۱۰-تولید ناخالص داخلی سرانه
۸۴ ۳-۵-۱۱-نرخ بیکاری
۸۵ ۳-۶-ماتریس ضرایب همبستگی
۸۶ ۳-۷-آزمون وابستگی مقاطع
۸۶ ۳-۸-کلیاتی در مورد جامعه آماری
۸۸ ۳-۹-جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

فصل چهارم: برآورد مدل‌ها و تفسیر یافته‌ها

۸۹ ۴-۱-مقدمه
۹۰ ۴-۲-بحث‌های مربوط به پانل دیتا
۹۱ ۴-۳-برآورد مدل‌ها، تجزیه و تحلیل و تفسیر یافته‌ها
۹۲ ۴-۳-۱-تأثیر عوامل نهادی بر توسعه بیمه عمر
۹۲ ۴-۳-۱-۱-تأثیر شاخص حکمرانی کل بر توسعه بیمه عمر
۹۳ ۴-۳-۱-۲-تأثیر شاخص حاکمیت قانون بر توسعه بیمه عمر
۹۵ ۴-۳-۱-۳-تأثیر شاخص کیفیت قوانین و مقررات بر توسعه بیمه عمر
۹۶ ۴-۳-۱-۴-تأثیر شاخص ثبات سیاسی بر توسعه بیمه عمر
۹۷ ۴-۳-۱-۵-تأثیر شاخص کارایی و اثربخشی دولت بر توسعه بیمه عمر
۹۸ ۴-۳-۱-۶-تأثیر شاخص کنترل فساد بر توسعه بیمه عمر
۱۰۰ ۴-۳-۱-۷-تأثیر شاخص حق اظهار نظر، پاسخگویی و شفافیت بر توسعه بیمه عمر
۱۰۱ ۴-۳-۲-تأثیر عوامل اقتصادی بر توسعه بیمه عمر
۱۰۱ ۴-۳-۲-۱-تأثیر توسعه مالی بر توسعه بیمه عمر
۱۰۲ ۴-۳-۲-۲-تأثیر تورم بر توسعه بیمه عمر
۱۰۲ ۴-۳-۲-۳-تأثیر تولید ناخالص داخلی سرانه بر توسعه بیمه عمر

- ۴-۳-۲-۴- تأثیر نرخ بیکاری بر توسعه بیمه عمر ۱۰۳
- ۴-۴- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۱۰۹

فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات

- ۵-۱- مقدمه ۱۱۱
- ۵-۲- خلاصه پژوهش ۱۱۱
- ۵-۳- آزمون فرضیه‌ها و نتیجه کلی پژوهش ۱۱۲
- ۵-۴- پیشنهادات حاصل از پژوهش ۱۱۳
- ۵-۵- توصیه برای مطالعات آتی ۱۱۵

منابع

- منابع ۱۱۷
- منابع فارسی ۱۱۷
- منابع لاتین ۱۲۰

پیوست‌ها

- پیوست شماره ۱: نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر حکمرانی کل و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر. ۱۲۵.
- پیوست شماره ۲: نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر حاکمیت قانون و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر. ۱۲۵.
- پیوست شماره ۳: نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر کیفیت قوانین و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر. ۱۲۶.
- پیوست شماره ۴: نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر ثبات سیاسی و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر. ۱۲۶.
- پیوست شماره ۵: نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر کارایی دولت و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر. ۱۲۷.
- پیوست شماره ۶: نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر کنترل فساد و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر. ۱۲۷.
- پیوست شماره ۷: نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر حق اظهارنظر و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر. ۱۲۸.
- پیوست ۸: نتایج حاصل از تخمین اثر حکمرانی کل و اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۲۹.
- پیوست ۹: نتایج حاصل از تخمین اثر حاکمیت قانون و عوامل اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۳۰.
- پیوست ۱۰: نتایج حاصل از تخمین اثر شاخص کیفیت قوانین و عوامل اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۳۱.
- پیوست ۱۱: نتایج حاصل از تخمین اثر ثبات سیاسی و عوامل اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۳۲.
- پیوست ۱۲: نتایج حاصل از تخمین اثر کارایی دولت و عوامل اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۳۳.
- پیوست ۱۳: نتایج حاصل از تخمین اثر کنترل فساد و عوامل اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۳۴.
- پیوست ۱۴: نتایج حاصل از تخمین اثر حق اظهارنظر و عوامل اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۳۵.
- پیوست ۱۵: مقایسه نتایج برخی از مطالعات پیشین با نتایج پژوهش حاضر ۱۳۶.
- پیوست ۱۶: پایگاه‌های اطلاعاتی داده‌های حکمرانی ۱۳۷.
- پیوست ۱۷: مفاهیم اندازه‌گیری شده مولفه‌های حکمرانی - شاخص حاکمیت قانون ۱۳۸.
- پیوست ۱۸: مفاهیم اندازه‌گیری شده مولفه‌های حکمرانی - شاخص کیفیت قوانین و مقررات ۱۳۸.
- پیوست ۱۹: مفاهیم اندازه‌گیری شده مولفه‌های حکمرانی - شاخص ثبات سیاسی ۱۳۸.
- پیوست ۲۰: مفاهیم اندازه‌گیری شده مولفه‌های حکمرانی - شاخص کارایی و اثربخشی دولت ۱۳۹.
- پیوست ۲۱: مفاهیم اندازه‌گیری شده مولفه‌های حکمرانی - شاخص کنترل فساد ۱۳۹.
- پیوست ۲۲: مفاهیم اندازه‌گیری شده مولفه‌های حکمرانی - شاخص حق اظهار نظر، پاسخگویی و شفافیت ۱۳۹.

جداول

- جدول (۱-۲): خلاصه مطالعات انجام شده در خارج ۵۴
- جدول (۲-۲): خلاصه مطالعات انجام شده در داخل ۵۹
- جدول (۱-۳): مقایسه شاخص‌های اقتصادی کشورهای مورد مطالعه با کشورهای توسعه‌یافته و متوسط جهان ۶۶
- جدول (۲-۳): متوسط شاخص‌های نهادی کشورهای در حال توسعه مورد مطالعه در بازه زمانی (۲۰۱۱-۱۹۹۹) ۶۸
- جدول (۳-۳): مقایسه شاخص‌های بیمه عمر کشورهای مورد مطالعه با کشورهای توسعه‌یافته و متوسط جهان ۷۱
- جدول (۴-۳): علامت‌های مورد انتظار اثر متغیرها بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۷۷
- جدول (۵-۳): ماتریس ضرایب همبستگی ۸۵
- جدول (۶-۳): آمارهای توصیفی متغیرهای به کار رفته در مدل‌ها ۸۷
- جدول (۱-۴): نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر حکمرانی کل و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر ۱۰۴
- جدول (۲-۴): نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر حاکمیت قانون و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر ۱۰۴
- جدول (۳-۴): نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر کیفیت قوانین و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر ۱۰۴
- جدول (۴-۴): نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر ثبات سیاسی و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر ۱۰۴
- جدول (۵-۴): نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر کارایی دولت و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر ۱۰۵
- جدول (۶-۴): نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر کنترل فساد و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر ۱۰۵
- جدول (۷-۴): نتایج آزمون F، هاسمن و وابستگی مقاطع مدل اثر حق اظهارنظر و عوامل اقتصادی بر بیمه عمر ۱۰۵
- جدول (۸-۴): نتایج برآورد اثر عوامل نهادی (شاخص حکمرانی کل) و اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۰۵
- جدول (۹-۴): نتایج برآورد اثر عوامل نهادی (شاخص حاکمیت قانون) و اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۰۶
- جدول (۱۰-۴): نتایج برآورد اثر عوامل نهادی (شاخص کیفیت قوانین) و اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۰۶
- جدول (۱۱-۴): نتایج برآورد اثر عوامل نهادی (شاخص ثبات سیاسی) و اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۰۷
- جدول (۱۲-۴): نتایج برآورد اثر عوامل نهادی (شاخص کارایی دولت) و اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۰۷
- جدول (۱۳-۴): نتایج برآورد اثر عوامل نهادی (شاخص کنترل فساد) و اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۰۸
- جدول (۱۴-۴): نتایج برآورد اثر عوامل نهادی (شاخص حق اظهارنظر) و اقتصادی بر ضریب نفوذ بیمه عمر ۱۰۸

نمودارها

نمودار (۱-۱): مقایسه ضریب نفوذ بیمه عمر کشورهای در حال توسعه با کشورهای توسعه یافته و متوسط جهان ۵

نمودار (۱-۲): افزایش سطح مطلوبیت به واسطه تقاضای بیمه عمر ۲۸

نمودار (۲-۲): رابطه درآمد و هزینه بیمه عمر (حق بیمه عمر) ۳۱

نمودار (۳-۲): مدل چهار سطح نهادی ویلیامسون ۴۳

نمودار (۱-۳): مقایسه سهم حق بیمه عمر کشورهای مورد مطالعه با کشورهای توسعه یافته و متوسط جهان ۷۲

فصل اول:

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

انسان در رهگذر زندگی صنعتی خود، شاهد تحولات شگفت‌انگیزی در تمام ابعاد است و تکنولوژی پیشرفته حاصل از این دگرگونی‌ها؛ محیط اطراف انسان را پیچیده‌تر نموده و وی را در معرض خطرهای متعددی از قبیل از دست دادن اموال و دارایی‌ها، صدمه بدنی در محیط کار، از کار افتادگی، ناتوانی و مرگ زودرس قرار داده است. وقوع هریک از این موارد، جنبه مالی دارد و به درجات مختلف امکانات مالی خانواده را تهدید می‌کند. برای کاهش اثرات ناگوار ناشی از این حوادث، بیمه عمر به‌عنوان یکی از مؤثرترین و مقبول‌ترین ابزار در بسیاری از کشورهای جهان مورد استفاده قرار گرفته است. بیمه عمر به افراد اطمینان خاطر می‌بخشد تا در آینده بتوانند از کارایی بهتری برخوردار باشند و خود و وابستگان آن‌ها (کلیه کسانی که ذینفع بیمه عمر هستند) با آرامش خاطر بیشتری به ادامه فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی خود بپردازند. طبیعی است که این آرامش خاطر در پویایی حیات اجتماعی، رشد و شکوفایی استعدادها و افزایش کارایی و بهره‌وری افراد جامعه مؤثر است. به لحاظ اقتصادی، بیمه عمر جایگاه رفیع و ویژه‌ای در بین انواع بیمه‌ها دارد. این جایگاه رفیع از این جهت مهم است که، طول مدت بیمه عمر اغلب بیش از یک سال و حتی یک دهه و بیشتر است. از این‌رو، جنبه پس‌اندازی در این بیمه نقش

بارزی دارد و سرمایه‌ی شایان توجهی را برای خانواده‌ها فراهم می‌کند که این سرمایه با مشارکت‌های عظیم اقتصادی خانواده‌ها در سطح کلان، می‌تواند به‌سان موتور محرک رشد و توسعه اقتصادی عمل کند. امروزه با وجود اینکه، در کشورهای توسعه‌یافته بیمه عمر دارای کارکردهای بسیار با اهمیتی است و برای خانواده‌ها بیش از پیش به‌عنوان یکی از ابزارهای تأمین مالی شناخته شده است؛ اما، در اکثر کشورهای در حال توسعه بخصوص کشور ایران، بیمه عمر ناشناخته باقی مانده و نقش آن در اقتصاد این کشورها و زندگی خانواده‌ها ناچیز است و این کشورها راه زیادی را برای رسیدن به وضعیت ایده‌آل باید بپیمایند. این امر در صورتی میسر خواهد شد که، دلایل عدم توسعه بیمه عمر در اینگونه کشورها بررسی شود و در جهت رفع یا کنترل اثرات منفی هر یک اقدام مؤثر صورت گیرد. لذا، امید است با تلاش‌های صورت گرفته در این مطالعه گامی مؤثر در جهت توسعه بیمه عمر در کشورهای در حال توسعه بخصوص کشور ایران برداشته شود. از اینرو در ادامه فصل، ابتدا مسأله پژوهش و نکات اصلی پیرامون تحقیق مطرح می‌شود. سپس، ضرورت انجام پژوهش و هدف از انجام تحقیق حاضر، بیان می‌شود. در پایان فصل نیز، فرضیه‌های پژوهش و روش انجام تحقیق ارائه می‌شود.

۲-۱- تعریف مسأله و بیان نکات اصلی

هنگامی که، منبع اصلی درآمد خانوارها در اثر خطراتی از قبیل مرگ زودرس سرپرست خانوار، از کارافتادگی یا فرا رسیدن ایام پیری از بین می‌رود؛ در صورتی که خانوارها منابع دیگری برای جایگزینی نداشته باشند، از نظر اقتصادی در وضعیت نامناسبی قرار می‌گیرند. از جمله راهکارهای مقابله با این وضعیت مخاطره‌آمیز، استفاده از سازوکار بیمه عمر است. به‌علاوه، بیمه عمر به‌عنوان یکی از منابع جذب سرمایه‌های کلان در یک اقتصاد پیشرفته، عمل می‌کند و از این نظر، صنعت بیمه عمر یکی از مهم‌ترین نهادهای اقتصادی مستقل از یک طرف و یکی از قوی‌ترین نهادهای پشتیبان سایر نهادهای اقتصادی و خانواده‌ها از طرف دیگر تلقی می‌شود. در میان انواع مختلف بیمه، بیمه اشخاص^۱ و بخصوص بیمه عمر

از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. زیرا، علاوه بر اینکه آرامش را برای بیمه‌گذار فراهم می‌کند، به‌عنوان یک گزینه سرمایه‌گذاری نیز مطرح است (کاردگر، ۱۳۷۶).

برنامه‌ریزی هدفمند برای رسیدن به سطوح معینی از رشد و توسعه اقتصادی، نیاز به ابزارهایی دارد که مهم‌ترین آن‌ها، پویایی، تکامل و توسعه بازارهای مالی شامل بازار پول و بازار سرمایه هستند. در این راستا، شرکت‌های بیمه عمر از نهادهای مهم در بازار سرمایه‌اند که به موجب ماهیت فعالیت‌شان از کانال‌های مهم پس‌انداز و از نهادهای مهم و محوری مالی محسوب می‌شوند که در کنار دیگر نهادهای مالی، نقش مؤثری در امر تهیه و تخصیص سرمایه، کمک به تأمین مالی واحدهای اقتصادی، پذیرش ریسک‌های متنوع، تجهیز و تقویت منابع مالی برای سرمایه‌گذاری در بازار پول و سرمایه و در نهایت توسعه اقتصادی کشور دارند. زیرا، یکی از عوامل اصلی و مهم برای رشد و توسعه اقتصادی یک کشور، افزایش سرمایه‌گذاری مولد در بازار مالی آن کشور است (حسن‌زاده و همکاران، ۱۳۸۹).

طبق گزارش معتبرترین مرجع آماری در صنعت بیمه جهان یعنی نشریه تخصصی سیگما^۲ (وابسته به شرکت بیمه اتکایی سوئیس^۳) در سال ۲۰۱۲، قسمت عمده توسعه صنعت بیمه در جهان به رشد بیمه عمر مربوط می‌شود. به طوریکه، در سال ۲۰۱۱ سهم بیمه عمر از صنعت بیمه در جهان به بیش از ۵۷ درصد و ضریب نفوذ^۴ آن در سطح جهانی به ۳/۷۷ درصد رسید که این نسبت در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه شرق آسیا بیشتر از مقدار متوسط جهانی است. در سال ۲۰۱۱، ضریب نفوذ بیمه عمر در کشورهای توسعه‌یافته ۵/۰۱ درصد و بیشتر از مقدار متوسط جهانی بوده است. در حالیکه در کشورهای در حال توسعه، ضریب نفوذ بیمه عمر بسیار پایین و در حدود ۱/۴۲ درصد بوده است، که این مقدار در مقایسه با ضریب نفوذ بیمه عمر در کشورهای پیشرفته و حتی متوسط جهانی؛ بسیار ناچیز است (Sigma, 2012). در نمودار (۱-۱)، مقدار ضریب نفوذ بیمه عمر طی سال‌های (۲۰۱۱-۱۹۹۹)

2- Sigma, Swiss Re

3- Swissre

4- Insurance Penetration

برای کشور ایران، کشورهای در حال توسعه، کشورهای توسعه‌یافته و سطح متوسط جهانی ارائه شده است. همانطور که در این نمودار ملاحظه می‌شود، ضریب نفوذ بیمه عمر در ایران حتی در مقایسه با متوسط کشورهای در حال توسعه در وضعیت نامناسبی قرار دارد. مقایسه این شاخص در کشورهای در حال توسعه بخصوص کشور ایران با کشورهای پیشرفته و مقدار متوسط جهانی گویای این مطلب است که، در دهه‌های اخیر؛ بخش بیمه عمر مانند دیگر بخش‌های مالی، در کشورهای توسعه‌یافته اهمیت فراوانی در اقتصاد یافته و یکی از مهم‌ترین زمینه‌های فعالیت در بازار مالی کشورهای توسعه‌یافته است، که این امر به دلیل سهم مستقیم بیمه عمر در تولید ناخالص داخلی و انتقال ریسک و نقش غیرمستقیم آن در واسطه‌گری مالی است. در حالیکه در کشورهای در حال توسعه، بیمه عمر به‌عنوان یکی از ابزارهای تأمین مالی، ناشناخته مانده و رشد چندانی نداشته است. لذا، مسأله اصلی در این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر رشد و توسعه صنعت بیمه عمر در کشورهای در حال توسعه، بخصوص کشور ایران از زاویه عوامل نهادی و اقتصادی مؤثر بر ضریب نفوذ این نوع بیمه است. شایان ذکر است که، در بررسی عوامل مؤثر بر توسعه بیمه عمر در کشورهای در حال توسعه؛ کم‌تر به عواملی نظیر کیفیت حکمرانی و عملکرد نهادهای حاکمیتی به‌عنوان عوامل اصلی توسعه بیمه عمر توجه شده است. در حالیکه یکی از عواملی که بر صنعت بیمه عمر تأثیر قابل توجهی دارد، کیفیت حکمرانی است. در واقع، در پژوهش حاضر این موضوع بررسی می‌شود که آیا شرایط نهادی و کلان اقتصادی می‌توانند توسعه بیمه عمر را در کشورهای مورد بررسی به‌صورت معناداری متأثر سازند یا خیر؟. با پاسخگویی به سؤال فوق، می‌توان توصیه‌های سیاستی مناسبی را به سیاستگذاران فعال در صنعت بیمه عمر در راستای توسعه این بخش از بیمه در کشورهای در حال توسعه منتخب، بخصوص کشور ایران ارائه کرد.